

”Kaikki perheet ovat yhtä arvokkaita” – Moninaiset perheet lastenkirjassa Sulon ja Elsin uudet naapurit

Anne Majava ja Alisa Viranto

Varhaiskasvatustieteen kandidaatintutkielma
Kevätlukukausi 2022
Kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunta
Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Viranto, Alisa & Majava, Anne. 2022. "Kaikki perheet ovat yhtä arvokkaita" - Moninaiset perheet lastenkirjassa *Sulon ja Elsin uudet naapurit*. Varhaiskasvatustieteen kandidaatintutkielma. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden ja psykologian laitos. 37 sivua.

Tämän tutkielman tavoitteena oli tarkastella perheiden moninaisuutta ja moninaisuuden näkymistä lastenkirjallisuudessa. Tarkastelimme moninaisuutta perheen, lastenkirjallisuuden ja varhaiskasvatuksen näkökulmasta. Olimme kiinnostuneet siitä, miten moninaisuutta lastenkirjallisuudessa kuvataan ja millainen näkemys kirjailijalla oli kirjan moninaisuudesta.

Tutkimuksen aineistona oli Susanna Silvander-Rostin lastenkirja *Sulon ja Elsin uudet naapurit*, sekä Silvander-Rostin haastattelu, joka toteutettiin teema-haastatteluna. Haastattelu sekä kirjan analyysi toteutettiin laadullisena aineistolähtöisenä analyysinä. Tarkastelimme millaista moninaisuutta kirja sisältää, sekä miten moninaisuus ilmenee kirjan tekstissä ja kuvissa.

Tuloksissa nousi esiin kolme pääteemaa; monikulttuurisuus, erilaiset perherakenteet ja vammaisuus. Moninaisuus tuli esille moninaisuuteen viittaavina ilmaisuina ja kirjan kuvissa hahmojen ulkonäköpiirteinä, sekä liikkumisen apuvälineenä. Moninaisuus tuotiin esille positiivisessa valossa, sekä kirjan tekstissä, että sen kuvituksessa. Erilaiset perhemuodot esitettiin kirjassa osana tavallista arkea, eikä perhemuotoja erityisesti korostettu.

Tutkimuksen tulokset ovat samansuuntaisia aiempien tutkimusten kanssa, joissa moninaisuus ilmenee hahmojen ulkoisten piirteiden kautta, eikä moninaisuutta tuoda korostaen esille. Kirjoissa ei erikseen avata moninaisuutta tai esimerkiksi erilaisia perhemuotoja lukijalle, vaan ne ovat osa kirjojen tarinaa.

Avainsanat: Moninaisuus, perhe, lastenkirjallisuus, kuvakirjatutkimus, aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Sisällys

1	JOHDANTO	4
2	PERHEIDEN MONINAISUUS LASTENKIRJALLISUUDESSA	6
	2.1 Moninaisuus	6
	2.2 Moninaisuus perheessä	7
	2.3 Moninaisuus lastenkirjallisuudessa	9
3	MONINAISUUS VARHAISKASVATUKSESSA	13
	3.1 Moninaisuus varhaiskasvatuksen asiakirjoissa.....	13
	3.2 Varhaiskasvatus asenteiden välittäjänä.....	14
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	17
	4.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset.....	17
	4.2 Tutkimusaineisto.....	17
	4.3 Aineiston keruu.....	18
	4.4 Aineiston analyysi	19
	4.5 Tutkijan rooli ja eettiset ratkaisut	20
5	TULOKSET	23
	5.1 Moninaisuus kirjan kuvissa ja tekstissä.....	23
	5.1.1 Monikulttuurisuus	24
	5.1.2 Erilaiset perherakenteet.....	26
	5.1.3 Vammaisuus.....	27
	5.2 Kirjailijan näkemykset kirjasta	27
6	POHDINTA	30
	LÄHTEET	33
	LIITTEET	37

1 JOHDANTO

Moninaisuus aiheena on ajankohtainen, sillä ihmisten erilaisuus ja perhemuotojen näkyvyys on lisääntynyt. Mielestämme aihe on mielenkiintoinen ja tärkeä myös sen takia, koska kohtaamme moninaisuutta päivittäin myös varhaiskasvatuksen kontekstissa. Moninaisuus herättää paljon keskustelua sosiaalisessa mediassa ja aihe on ollut esillä myös yhteiskunnallisessa keskustelussa.

Lastenkirjallisuuden avulla voidaan käsitellä monenlaisia teemoja ja vahvistaa lapsen itsetuntoa antamalla hänelle samaistumisen kohteita. Pesosen (2021a, s. 103) mukaan lapsen ja nuoren tulee saada kirjoista vahvistusta itsetunnon ja kirjallisuudella on iso rooli identiteettien kehittämisessä ja tukemisessä. Sen takia on tärkeää tarkastella, millaista moninaisuutta lastenkirjoissa ilmenee. Ihmisten erilaisuus on arkipäivää 2020-luvun yhteiskunnassa, joten myös moninaisuuden näkymien tulisi olla osa nykypäivän lastenkirjallisuutta (Pesonen, 2021a, s. 103).

Uskomme, että moninaisuuden näkyväksi tuominen, siitä puhuminen ja aiheen käsitteleminen vähentävät ennakkoluuloja, asenteita ja stereotyyppioita. Robinsonin ja Diazin (2005) mukaan lapsi luo pohjan käsityksilleen eroista, roduista, sukupuoliuudesta, seksuaalisuudesta, kehollisista stereotyyppioista, sekä ennakkoluuloista jo varhaislapsuudessa ennen 8-vuoden ikää (Palmer 1990; Glover 1991; Troyna and Hatcher 1992; MacNaughton 1993, 2000; Alloway 1995; Makin et al. 1995; Robinson & Diaz 2005, s. 4 mukaan).

Tutkielmamme tavoitteena oli tarkastella, millaista perheiden moninaisuutta lastenkirjallisuudessa ilmenee ja miten se tuodaan esille kirjan tekstissä ja kuvissa. Tutkimuskohteeksi rajasimme perheiden moninaisuutta käsittelevän lastenkirjan *Sulon ja Elsin uudet naapurit*. Kirjan on kirjoittanut Susanna Silvan-der-Rosti ja kuvittanut Nadja Sarell. Kirja julkaistiin keväällä 2021. Tutkielmaa

varten haastattelimme kirjan kirjoittajaa, Susanna Silvander-Rostia, saadaksemme mukaan myös hänen näkökulmaansa moninaisuuteen ja moninaiisiin perheisiin lastenkirjallisuudessa, sekä varhaiskasvatuksessa.

2 PERHEIDEN MONINAISUUS LASTENKIRJALLISUUDESSA

2.1 Moninaisuus

Moninaisuus (eng. *diversity*) on laaja käsite, jolla on useampi synonyymi, kuten monimuotoisuus ja monipuolisuus. Tutkielmassamme käytämme sanaa moninaisuus, jonka Kulttuurilla kaikille -verkkosivusto (luettu 8.2.2022) määrittelee seuraavasti: ”Moninaisuudella tarkoitetaan sitä, että jokaisella ihmisellä on lukemattomia ominaisuuksia, rooleja, moni meistä kuuluu eri ryhmiin. Kyseessä voi olla myös ns. sisäinen erilaisuus, johon vaikuttavat jokaisen omat taustat ja identiteettikysymykset. Yhteiskunnan moninaisuuteen kuuluvat kaikki vähemmistöryhmät. Ominaisuudet, taustat ja ryhmät saattavat liittyä esimerkiksi sukupuoleen, seksuaalisuuteen, sosio-ekonomiseen asemaan, ikään, fyysisiin ominaisuuksiin, vammaisuuteen, ulkonäköön, uskontoon, kieleen, kulttuurieroihin, etnisiin piirteisiin, poliittisiin näkemyksiin tai erilaisiin ideologioihin ja vakaumuksiin.” Väestöliiton (2022, luettu 19.4.2022) mukaan moninaisuus puolestaan tarkoittaa sitä, että olemme kaikki omanlaisia, yhdenvertaisia ja tasa-arvoisia. Jokaisella ihmisellä on oikeus yksilöllisiin kokemuksiin itsestä ja muista (Väestöliitto, 2022, luettu 19.4.2022).

Usein moninaisuudesta ja monikulttuurisuudesta puhutaan samassa yhteydessä, vaikka ne eroavatkin käsitteinä toisistaan. Moninaisuus käsitteenä sisältää useita eri ulottuvuuksia, kun taas monikulttuurisuus rajautuu kulttuuriin eroavaisuuksiin. Huttusen, Löytyn ja Rastan (2005, s. 20-21) mukaan monikulttuurisuudella tarkoitetaan yksinkertaisimmillaan sitä, että yhteiskunnassa elää rinnakkain monia, kulttuurista poikkeavia ryhmiä. Suomessa monikulttuurisuudella tarkoitetaan erilaisten ihmisten ja ryhmien asumiseen samassa tilassa ja ajassa, sekä monenlaisiin ihanteellista yhteiskuntaa ja erilaisten ryhmien välistä yhteiseloä koskeviin käsityksiin (Huttunen ym., 2005, s.20-21).

Moninaisuus on ihmisten erilaisuutta ja erilaisuuden näkemistä siten, että me emme ole kaikki samanlaisia. Moninaisuuden vastakohtana voidaan pitää

yhdenmukaisuutta ja samanlaisuutta. Jos olisimme kaikki samanlaisia, niin maailmasta puuttuisivat erilaiset näkökulmat, eri kulttuurit ja erilaisuuden rikkauudet.

2.2 Moninaisuus perheessä

Perhe (eng. *family*) ei ole määritelmänä itsestään selvä, vaan perheen käsite on monimuotoinen ja se riippuu aina myös ajasta, paikasta sekä siitä, kenen näkökulmasta sitä määritellään (Mykkänen & Böök, 2017, s.79). Tilastokeskus (2022b, luettu 19.4.2022) määrittelee perheen seuraavasti: ”Perheen muodostavat yhdessä asuvat avio- tai avoliitossa olevat tai parisuhteensa rekisteröineet henkilöt ja heidän lapsensa, jompikumpi vanhemmista lapsineen sekä avio- ja avopuolisot sekä parisuhteensa rekisteröineet henkilöt, joilla ei ole lapsia.”

Jokainen ihminen määrittelee perheen kuitenkin eri tavoin ja usein myös perheen lemmikit koetaan osaksi perhettä. Ilmiö on tuttu myös lastenkirjallisuudesta. Esimerkiksi lastenkirjassa *Viiru ja Pesonen kettujahdissa*, Pesonen ja Viirikissa muodostavat oman perheen (Nordqvist, 2011).

Mykkäsen ja Böökin (2017, s. 79) mukaan perheettä voidaan tarkastella kolmesta eri näkökulmasta: yksilön omana kokemuksena ja tunteena, toisaalta yhteisöllisenä rakenteena ja lisäksi vielä kulttuurisena ihanteena. Nämä kolme näkökulmaa; yksilöllinen, yhteisöllinen ja yhteiskunnallinen lopulta määrittelevät perheen ja siihen kuuluvat jäsenet. Kuka kuuluu perheeseen, ja mitä merkityksiä sille annetaan, voi kuitenkin vaihdella samankin perheen sisällä (Jallinoja, R., Hurme, H., & Jokinen, K., 2014, s. 179). Lisäksi tutkimuksissa on tullut esille, että lapset ja nuoret ovat luovia sen suhteen, keitä he määrittelevät kuuluvan omaan perheeseen (Mykkänen & Böök, 2017, s. 76).

Työskennellessämme lasten kanssa olemme havainneet, että lapset määrittelevät heidän perheensä monin erilaisin tavoin. Kokemuksiemme mukaan lapsi käsittää perheen aikuista laajemmin. Kausialan (2016, s.23-24) mukaan lapset mieltävät perheen eri tavalla kuin aikuiset ja perhekäsitys vaihtelee paljon lasten välillä. Raittilan ja Sutisen (2008 s. 12-13) mukaan suomalaisessa tutkimuksessa

kävi ilmi neljä erilaista lasten perhekäsitystä. Ensimmäisessä näkemyksessä perheeseen kuuluivat ne henkilöt, jotka asuivat yhdessä. Toisessa näkemyksessä perheeseen kuuluivat myös muualla asuva biologinen vanhempi, sekä hänen uusi perheensä. Kolmannessa perhekäsityksessä lapsi mieltää perheeseen vain yhdessä asuvat biologiset perheenjäsenet, eikä esimerkiksi muualla asuvaa biologista vanhempaa katsottu kuuluvan perheeseen. Lapset myös mielsivät perheeseen kuuluvan ihmisiä, joihin heillä oli läheinen suhde, kuten isovanhemmat. Neljännessä tavassa perhekäsitys rajattiin omiin biologisiin perheenjäseniin asuinpaikasta riippumatta (Raittila & Sutinen 2008 s. 12-13).

Monikulttuurisuus näkyy myös suomalaisessa yhteiskunnassa maahanmuuton ja matkustelun seurauksena. Tilastokeskuksen ulkomaan kansalaisia koskevan tilaston mukaan (2022b, luettu 19.4.2022) Suomessa asui vuoden 2020 lopussa noin 180 eri ulkomaan kansalaisuusryhmää. Tilaston mukaan suurin osa heistä oli Virolaisia ja venäläisiä ja kolmanneksi eniten oli Irakista muuttaneita. Lisäksi Suomessa asui kiinalaisia, ruotsalaisia, intialaisia, thaimaalaisia sekä afganistanilaisia. Muiden maiden kansalaismäärät olivat edellä mainittuja pienempiä (Tilastokeskus, 2022b, luettu 19.4.2022.)

Moninaisuus näkyy myös suomalaisissa perheissä. Tilastoissa näkyvien ja rekisteröityjen moninaisten perheiden määrä on lisääntynyt uusien lakien myötä. Samaa sukupuolta olevien parien rekisteröinti tuli mahdolliseksi vuonna 2002 ja samaa sukupuolta olevien avioliitto vuonna 2017, mikä vaikuttaa perhemuotojen tilastointiin. Vuonna 2020, samaa sukupuolta olevia rekisteröityneitä ja avioliitossa olevia lapsiperheitä oli yhteensä 886 perhettä (Tilastokeskus, 2022c, luettu 25. helmikuuta).

OECD:n ennuste (OECD, 2011) perhesuhteista vuodelle 2035 ennustaa, että tulevaisuudessa perhekoot pienenevät sekä yksin elävien, yhden vanhemman perheiden ja lapsettomien määrä kasvaa. Ennusteen mukaan myös yhä useampi lapsi syntyy avoliittoon. Monien muiden perhemuotojen näkyvyys tulee lisääntymään, kuten esimerkiksi sateenkaariperheet, uusperheet, ja perheet, joissa ollaan yhdessä mutta asutaan erillään, eli "living apart together" -perheet (Jokinen, 2014, s. 172).

2.3 Moninaisuus lastenkirjallisuudessa

Lastenkirjallisuuden (eng. *children's literature*) genren määritelmän rajat ovat häilyviä, eivätkä tutkijoiden määritelmät ole yhteneviä. Lastenkirjallisuuden tutkijan Peter Huntin (1990, 1; viitattu Mustola, 2014, s.15) mukaan lastenkirjallisuutta on vaikea määrittää kirjan ominaisuuksien kuten tekstin, tyylin tai sisällön mukaan. Lasten- ja nuortenkirjallisuus ovat kirjallisuuden lajeja, jotka määräytyvät yleisön, iän ja lukijakunnan mukaan (Lesnik-Oberstein 1988, 15, Nodelman 2008,3; viitattu Mustola, 2014, s.15). Mustolan (2014, s. 15) mukaan lastenkirjallisuutta eivät lue pelkästään lapset, vaan sitä lukee kaiken ikäinen väestö. Toisaalta hänen mukaansa lapset lukevat myös muuta kirjallisuutta, joten on epäselvää, millä perusteella kirja voidaan luokitella lastenkirjaksi (Mustola, 2014, s. 15).

Voipion ja Laakson (2017, s.3) mukaan lastenkirjallisuuden alle luetaan kuuluvaksi myös nuortenkirjallisuus, joka käsittelee asioita monista erilaisista genreistä ja on niin romantiikkaa, kauhua, kuin myös sci-fiä, fantasiaa, nonsensea ja realistiyhteiskunnallista kirjallisuutta. Lastenkirjallisuuden sisällölle asetetut tavoitteet, toiveet ja odotukset vaihtelevat, sillä sen lukijakunnan taito- ja ikätaso eroavat suuresti toisistaan (Voipio & Laakso, 2017, s. 3). Lastenkirjallisuuden laajasta määrittelystä huolimatta se mielletään usein genreksi, joka on suunnattu lapsille ja jossa on huomioitu lasten ikätaso. Lastenkirjat ovat tyypillisesti lyhyitä ja kieleltään sekä rakenteeltaan helppolukuisia. Ne voidaan luokitella esimerkiksi katselukirjoihin, kuvakirjoihin, runo- ja riimikirjoihin, satu-, tieto- ja koskettelukirjoihin, sekä sarjakuviin.

Lastenkirjallisuus on luonteva paikka tarkastella myös monimuotoistuvaa maailmaa. Pesosen (2021b, s. 234) mukaan erilaisuutta ja eroja voidaan kuvata ilman, että moninaisuus asetetaan tarinan keskiöön. Moninaisuus voidaan tuoda luonnolliseksi osaksi tarinaa ja hahmoja korostamatta sitä erikseen. Aikaisempina vuosikymmeninä monikulttuurisuutta käsittelevissä lastenkirjoissa moninaisuus tuotiin yleisesti esille eksoottisessa ja holhoavassa näkökulmassa, mutta nykyään moninaisuus on kuitenkin tullut luonnolliseksi osaksi kuvakirjoja (Pesonen, 2021b, s. 234). Erilaiset rajat piirtyvät uudestaan, kun moninaisuudessa ei tehdä jakoa normaaliin ja epänormaaliin (Pesonen, 2021b, s. 234).

Moninaisuutta lastenkirjallisuudessa tulisi osata tarkastella myös kyseenalaistaen. Pesonen (2021b, s.233) toteaa, että kirjoista löytyy yhä rasistisia ja stereotyyppisiä asetelmia juonen ja hahmojen suhteen. Hän myös muistuttaa, että syrjivää ja ennakkoluuloja lisäävää sisältöä on myös se, että toista kulttuuria esitetään mystisenä, kaukaisena tai eksoottisena, jolloin vastakkainasettelu lisääntyy. Pesonen (2021b, s. 233) jatkaa, että lastenkirjallisuuden tulisi olla nykyaikana moninaisten lasten näkymistä ja kuulumista. Lastenkirjojen päähenkilöiden tulisi olla myös vähemmistöihin kuuluvia, ei pelkästään valtakulttuuria edustavia lapsia. Tarvitaan entistä moninaisempia tarinoita, jotta jokainen lapsi löytäisi kirjoista kaltaisiaan ja nämä kuvaukset olisivat lapsen identiteettiä vahvistavia (Pesonen, 2021b, s. 233). Kokemuksemme mukaan, lapsi voi samaistua kirjojen roolihahmoihin, ja siirtää hahmoja omiin leikkeihinsä. Hahmot ovat usein lapselle sankareita ja ihailun kohteita, joten sillä mitä lapsi näkee ja kokee, on vaikutus lapsen elämään.

Varhaiskasvatuksessa luetaan paljon lastenkirjallisuutta ja Karjalaisen (2001, s.56) mukaan lapsen ja aikuisen yhteisestä lukuhetkestä voikin muodostua hedelmällinen tilaisuus keskustella tärkeistä kirjan herättämistä ajatuksista. Helppolukuista kuvakirjaa lukiessa aikuinen saattaa avata lapselle kirjan ulottuvuuden, jota lapsi ei itse vielä osaa tulkita, toisaalta kuvia tarkasteleva lapsi saattaa huomata aikuiselta huomaamatta jääneitä yksityiskohtia tarinasta (Karjalainen, 2001, s. 56). Aikuinen tukee lapsen lukukokemusta ja välittää samalla omia tulkintojaan kirjasta. Hän voi tietoisesti tai tiedostamattaan välittää omia asenteitaan ja ennakkoluulojaan erilaisista vähemmistöryhmistä kirjaa lukiessaan tai siitä keskusteltaessa. Tämän takia aikuisen on tärkeää tunnistaa ja tiedostaa omat asenteet ja ennakkokäsityksensä.

Pesosen (2021a, s. 103) mukaan kirjoja lukiessamme tuotamme kulttuurisia normeja, arvoja, uskomuksia ja aatteita, emmekä lue ainoastaan erilaisia tarinoita elämästä. Kirjat kertovat yhteiskunnan ajankuvasta ja ottavat kantaa ajankohtaisiin aiheisiin (Pesonen, 2021a, s. 103; Pesonen, 2013, s. 247). Lastenkirjallisuus,

kuten myös lastenkulttuuri laajemmassa mittakaavassa, rakentaa ymmärrystämme ympäröivästä maailmasta ja itsestämme, kasvattaen meitä samalla yksilöinä (Pesonen, 2021a, s. 103).

Pesosen julkaisujen lisäksi aikaisempaa tieteellistä tutkimusta, kuten väitöskirjoja tai tieteellisiä julkaisuja, moninaisista perheistä lastenkirjallisuudessa, oli haastava löytää. Löysimme ainoastaan kandidaatin tutkielmia ja pro graduja aineistomme tueksi. Moninaisten perheiden tutkiminen lastenkirjallisuudessa näyttäisi olevan uusi ilmiö, jota pitäisi tutkia enemmän. Moninaisuutta ja kulttuurista moninaisuutta oli tutkittu enemmän ja esittelemme muutaman esimerkin näistä aiheista.

Liljan (2021) pro gradu-tutkielmassa aineistona oli lastenkirjallisuus, joissa tarkasteltiin moninaisuutta moderneissa lasten kuvakirjoissa. Kymmenen kirjan aineistosta ilmeni, että moninaisuus oli arkinen, tavanomainen ja kaiken läpäisevä ilmiö. Hänen aineistossaan ihmisyyden moninaisuus nähtiin rikastuttavana ja tavanomaisena ilmiönä. Monikulttuurisuus ei ollut aina kirjojen pääaihe, vaan moninaisuus tuotiin esille hahmojen ulkoisten piirteiden kautta. Liljan (2021) aineistossa näkyvän roolin saivat usein yhteiskunnassa sivutetut ihmisryhmät, mikä on hänen mukaansa harvinaista, koska vähemmistöryhmän edustajia näkyy lastenkirjoissa harvemmin.

Kontion (2007, 35) pro gradussa, eli monikulttuurisuuteen lastenkirjallisuudessa keskittyvässä tutkielmassa, monikulttuurisuus ilmeni hahmojen ulkoisten piirteiden kautta. Monikulttuurisuus tuli esille hahmojen ihonvärissä, hiuslaadussa, silmien muodossa sekä nenän, suun, huulien ja poskien piirteissä.

Lastenkirjallisuutta tarkastellessa löytyy paljon kirjoja, jotka kertovat moninaisuudesta. Vastajulkaistuissa lastenkirjoissa näkyy niin ihonväriltään, kooltaan kuin sosiaaliselta asemaltaan moninaisia hahmoja, joiden perhemuodot myös vaihtelevat. Tällaisia kirjoja ovat esimerkiksi Sinikka ja Tiina Nopolan (1997 alkaen) *Risto Räppääjä* -sarja, Astrid Lindgrenin (1945 alkaen) *Peppi Pitkätossu* -sarja ja *Sininen talo* (Sutinen, 2015). Moninaisista perheistä kertovia lasten-

kirjoja ovat tutkimuskohteemme *Sulon ja Elsin uudet naapurit*-kirjan lisäksi esimerkiksi *Monen sortin perheet* (Brooks, 2020), ja *Meidän ja muiden perheet* (Hoffman, 2010).

3 MONINAISUUS VARHAISKASVATUKSESSA

3.1 Moninaisuus varhaiskasvatuksen asiakirjoissa

Varhaiskasvatusta ohjaavat lait ja säädökset, jotka velvoittavat varhaiskasvatuksen henkilöstöä toimimaan tietyllä tavalla. Varhaiskasvatuslaissa (540/2018) määritellään, että ”varhaiskasvatuksen tavoitteena on antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katso-muksellista taustaa.”

Varhaiskasvatuksessa kulttuurista moninaisuutta ohjaavat säädökset, kuten YK:n lasten oikeuksien sopimus (1989), Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018 sekä Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2014). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa yhtenä lähtökohtana on YK:n lasten oikeuksien sopimus (1989) ja sen periaatteet, joiden mukaan lapsella on oikeus tulla ymmärre-tyksi omana itsenään ja yhteisönsä jäsenenä. Kiusaamista, rasismia tai väkivaltaa ei hyväksytä sopimuksessa missään muodossa. YK:n lasten oikeuksien sopimuk-sen (1989) tavoitteena on ”kasvattaa lapsia, jotka ovat kykeneviä elämään vas-tuullisesti yhteiskunnassa ymmärryksen, rauhan, suvaitsevaisuuden, sukupuol-ten välisen tasa-arvon ja kaikkien kansakuntien, etnisten, kansallisten, ja uskon-nollisten ryhmien sekä alkuperäiskansoihin kuuluvien henkilöiden välisen ystä-vyyden hengessä” (Eerola-Pennanen, 2020, s. 250-51). Lapsen oikeuksien sopi-muksen 30. artiklan mukaan vähemmistöryhmään tai alkuperäiskansaan kuulu-valla lapsella on oikeus nauttia yhdessä muiden ryhmän jäsenten kanssa omasta kielestään, kulttuuristaan, sekä tunnustaa ja harjoittaa omaa uskontoaan (Eerola-Pennanen, 2020 s. 250-251).

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2018 korostetaan lasten kulttuu-rista osaamista sekä vuorovaikutustaitoja erilaisista kulttuureista- ja katsomus-taustoista tulevien ihmisten kanssa. Esiopetuksen opetussuunnitelman 2014 pe-rusteissa todetaan, että lasten erilaiset taustat, kuten uskonnolliset, kulttuuriset,

kielelliset ja katsomukselliset, tulisi ottaa huomioon myönteisellä tavalla esiopetusta toteutettaessa. Esiopetusta kehitetään inklusiiviseen ja monimuotoista kulttuuria tukevaan suuntaan ja toiminnassa tulisi näkyä eri kielet, uskonnot, kulttuurit ja katsomukset.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018 ohjaavana asiakirjana nostavat esille moninaisuuden ja moninaisten perheiden kunnioittamisen ja tasa-arvoisen kohtaamisen edellytyksenä hyvälle kasvatusyhteistyölle. ”Ammatillinen, avoin ja kunnioittava suhtautuminen monimuotoisiin perheisiin ja perheiden erilaisiin kieliin, kulttuureihin, katsomuksiin ja uskontoihin, perinteisiin sekä kasvatuskäytäntöihin luo edellytyksiä hyvälle kasvatusyhteistyölle. Lasten perheidentiteettiä ja perhesuhteita tuetaan siten, että jokainen lapsi voi kokea oman perheensä arvokkaaksi.” (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 2018, 21).

Boutten (2008, 171; Eerola-Pennanen, 2020, s. 262) mukaan kulttuurisesti vastuuntuntoinen opettaja ei keskity pelkästään lasten väliseen vuorovaikutukseen, vaan huomioi myös lasten perheet luomalla hyvät suhteen lasten vanhempiin pyrkimällä aktivoimaan myös heitä osaksi oppimisprosessia sekä tukemalla heitä heidän kasvatusta ja kulttuuriinsa liittyvissä kysymyksissä. Tämä vaatii opettajalta kulttuuritietoisuuden lisäksi myös sensitiivisyyttä (Boutte 2008, 171; Eerola-Pennanen, 2020, s. 262 mukaan). Eerola-Pennanen (2020, s. 250) mielestä, lasten kulttuuritaustan ja kulttuurisen osaamisen kunnioittaminen, sekä lasten myönteisen kanssakäymisen edistäminen erilaisten ihmisten kanssa tulee olla vahvasti esillä varhaiskasvatuksen asiakirjoissa.

3.2 Varhaiskasvatus asenteiden välittäjänä

Moninaisuus on yhä näkyvämpi osa varhaiskasvatusta. Eerola-Pennanen (2020 s. 250) mukaan kulttuurinen moninaisuus on osa lasten maailmaa ja maahanmuuttajataustaisten lasten määrä on lisääntynyt varhaiskasvatuksessa. Lapset kohtaavat monikulttuurisuutta lähiympäristössään ja lasten elämä on muuttunut yhä globaalimmaksi median ja matkustelun vuoksi (Eerola-Pennanen, 2020, s. 250).

Moninaisuuden huomioiminen on tärkeä osa varhaiskasvatusta. Kulttuuria kaikille -verkoston (luettu 8.2.2022) mukaan moninaisuuden huomioimisella tarkoitetaan sitä, että ihmisen identiteettiin kuuluvia eroja kunnioitetaan myönteisessä ja turvallisessa ilmapiirissä. Jokaisen tulisi tuntea itsensä kunnioitetuksi ja tervetulleeksi sellaisena kuin on, pelkäämättä syrjityksi tulemista (Kulttuuria kaikille, luettu 8.2.2022). Varhaiskasvatuksen tulisi olla lapselle turvallinen paikka, jossa lapsi saa olla sellainen kuin hän on.

Varhaiskasvatuksen opettajan tulisi pyrkiä tunnistamaan ja huomioimaan lapsiryhmässä toimiessaan omat asenteet, arvot, ennakkoluulot ja mahdolliset stereotyyppit luodakseen lapselle turvallisen ympäristön. Eerola-Pennanen (2020 s.260) toteaa, että opettaja siirtää tietoisesti sekä tiedostamattaan omia arvojaan ja asenteitaan lapsiin ja näin vaikuttaa samalla lasten käyttäytymiseen ja asenteisiin toisiaan kohtaan. Myös Robinsonin ja Diazin (2005, s. 5) mukaan aikuisilla on tärkeä rooli asenteiden välittäjänä, sillä lapset havainnoivat heitä, sekä heijastavat heidän käytöstään ja asenteitaan suoraan omassa toiminnassaan. Lapset eivät ole tietoisia oman toiminnan mahdollisesta epäsovinnaisuudesta, vaan matkivat suoraan aikuisia, eikä heidän kehitystasona vielä riitä ymmärtämään syrjivää käytöstä (Robinson & Diaz, 2005, s. 5).

Kokemuksemme mukaan lapset ovat tarkkoja tekemään omia havaintojaan ympäröivästä maailmasta, ja esimerkiksi siitä miten aikuiset puhuvat toisilleen, miten he käyttäytyvät erilaisissa tilanteissa tai millaista heidän kehonkielensä on. Eerola-Pennanen (2020, s. 260) mukaan lapset myös huomaavat eroja kulttuureissa, ihmisten ulkonäössä ja tekevät havainnoistaan kysymyksiä, jotka voivat tuntua aikuisista epämiellyttäviltä. Jos lasten kysymyksiin jätetään vastaamatta tai sanotaan, että kaikki ihmiset ovat samanlaisia, lapselle viestitetään, ettei asioista voida keskustella, tai erilaisuudessa on jotain paheksuttavaa (Eerola-Pennanen, 2020, s. 260).

Varhaiskasvatuksessa luetaan paljon lastenkirjallisuutta ja lastenkirjallisuuden avulla erilaisia teemoja voidaan tuoda näkyväksi. Lastenkirjallisuus tarjoaa hedelmällisen tavan käsitellä moninaisuutta. Eerola-Pennanen mukaan (2020, s. 260) lasten kysymyksiin tulisi vastata avoimesti keskustellen ja apuna voi käyttää

erilaisia kirjoja, pelejä, joissa ihmisten välisiä eroavaisuuksia käsitellään myönteisesti ja ilman stereotypioita. Pesonen (2015) toteaa, että lastenkirjallisuus mahdollistaa yksinkertaisten oletusten kyseenalaistamisen niin itseään kuin muitakin kohtaan. Lisäksi lukukokemukset vahvistavat lapsen osallisuutta, ja omanolon oikeutusta, jonka takia lapselle tulisi tarjota erilaisia ja monipuolisia lukukokemuksia (Pesonen 2021b, s. 233).

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tavoitteena oli tarkastella, millaista perheiden moninaisuutta kirjassa ilmeni ja miten moninaisuus tuotiin esille *Sulon ja Elsin uudet naapurit*-lastenkirjassa. Lisäksi tavoitteenamme oli selvittää mitä ajatuksia kirjailijalla oli kirjan kirjoittamisen taustalla ja mitä perheiden moninaisuus hänelle merkitsee. Edellä mainituista tavoitteista oli johdettu tutkielmamme kaksi tutkimuskysymystä:

1. Millaista perheiden moninaisuutta kirjan tekstissä ja kuvissa ilmenee ja miten moninaisuus tuodaan esille?
2. Millä tavoin kirjailija halusi tuoda moninaisuutta esiin kirjassaan, sekä millaisen kuvan moninaisuudesta hän halusi kirjallaan välittää?

4.2 Tutkimusaineisto

Tutkielmamme aineistona oli Susanna Silvander-Rostin lasten kuvakirja *Sulon ja Elsin uudet naapurit*, joka on suunnattu varhaiskasvatusikäisille lapsille. Kirjan on kuvittanut Nadja Sarell ja se on julkaistu keväällä 2021. Kirjan kieli on lapsenta-soista ja helposti lapsen ymmärrettävää. Lauseet ovat selkeitä ja lyhyitä. Kirjassa Sulo ja Elsi muuttavat uuteen kotiin ja tutustuvat uusiin naapureihin, jotka ovat kaikki perherakenteeltaan erilaisia.

Tutkimukseemme sisältyi lisäksi kirjan kirjoittajan, Susanna Silvander-Rostin haastattelu, jolla täydensimme omia havaintojamme ja tulkintojamme kirjasta. Susanna Silvander-Rosti on 32-vuotias markkinointialalla työskentelevä, sosiaalisen median vaikuttaja, sekä sateenkaariperheen äiti, jolla on kolme lasta vaimonsa kanssa.

4.3 Aineiston keruu

Aloitimme tutkielman aineiston keruun käymällä kirjastossa ja etsimällä tietoa sähköisistä tietokannoista. Tavoitteenamme oli löytää vasta julkaistu ja lapsille suunnattu yksittäinen kuvakirja tai kirjasarja, jossa esiintyy monipuolisesti erilaisia perheitä. Toivoimme kirjan olevan vasta julkaistu, sillä halusimme aineistoksemme mahdollisimman ajankohtaisen ja hyvin nykypäivän moninaisuutta kuvaavan kirja-aineiston, mitä vanhemmissa kirjoissa ei välttämättä olisi ollut. Varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijoina halusimme kirjan olevan opintojemme painopisteen vuoksi selkeästi lapsille suunnattu. Toiveenamme oli myös päästä haastattelemaan kirjan kirjoittajaa, saadaksemme tutkielmaamme mukaan myös kirjailijan näkökulmaa, joten kirjailijan tulisi olla kiinnostunut osallistumaan haastatteluun.

Pohdimme erilaisia kirjavaihtoehtoja, kuten esimerkiksi Sinikka ja Tiina Nopolan (1997 alkaen) *Risto Räppääjä* -kirjasarjaa, jonka erilaiset perherakenteet kiinnostivat meitä. Tästä oli myös jo aikaisempaa tutkimusta, joten halusimme kirjan, josta tutkimusta ei ollut vielä tehty. *Sulon ja Elsin uudet naapurit* -kuvakirja kiinnitti huomiomme, sillä kirjassa esiintyy perhemuodoltaan ja etnisyydeltään moninaisia perheitä, se on vasta julkaistu, sekä sen kuvitus miellyttää meitä. Lisäksi kirjassa on paljon kuvia ja tarpeeksi tekstiä analysoitavaksi.

Kirjan valintaan vaikutti myös se, että Silvander-Rosti oli tutkielman toiselle kirjoittajalle aiemmin tuttu sosiaalisesta mediasta kirjailijan YouTube -kanavalta ja Instagram-tililtä. Kirjailija on ollut julkisesti esillä omalla nimellään ja esitellyt kirjaansa, mistä arvelimme hänen voivan olla kiinnostunut haastatteluun. Edellä mainittujen seikkojen perusteella, päätimme ottaa yhteyttä Silvander-Rostiin ja kysyä hänen kiinnostustaan haastatteluun. Haastattelun sopiessa kirjailijalle, päätimme valita tutkielmamme aineistoksi lastenkirjan *Sulon ja Elsin uudet naapurit* ja täydentää sitä haastattelulla.

Haastattelimme kirjailijaa Zoom-sovelluksen avulla etäyhteydellä ja haastattelu nauhoitettiin. Haastattelu oli kestoltaan noin tunnin mittainen. Haastattelumme oli luoteeltaan teemahaastattelu. Teemahaastatteluun valitaan etukäteen

teemat ja niihin liittyviä kysymyksiä, joilla pyritään saamaan vastaus tutkimuksen kannalta olennaisiin asioihin (Tuomi & Sarajärvi, 2009, 75). Teemahaastattelun etuina on sen vapaampi rakenne, jonka ansiosta haastattelussa on mahdollista saada esiin myös sellaisia asioita, joita tutkija ei olisi osannut ottaa huomioon kyselylomaketta laatiessaan (Puusa, 2020, s. 111). Teemahaastattelu osoittautui hyväksi valinnaksi ja sopi tavoitteisiimme.

Lähetimme haastattelukysymykset (katso liite 1) haastateltavalle sähköpostilla viikkoa ennen haastattelun ajankohtaa, jotta hän sai tutustua kysymyksiin etukäteen. Haastattelu sisälsi kysymyksiä kirjaan liittyen, sekä perheiden moninaisuuteen yleisellä tasolla.

Haastattelun litteroituaineisto oli pituudeltaan kaksi sivua. Litteroimme saadun haastatteluaineiston pääosin ”sanasta sanaan” menetelmällä, mutta luetavuuden selkeydeksi, poistimme joitakin tekstin sisällön tulkitsemisen kannalta merkityksettömiä täytesanoja, kuten esimerkiksi ”niin”, ”tuota”, ”sitten”. Haastattelun analyysissä valitsimme litteraatista tärkeimmät teemat, joihin halusimme saada vastaukset, ja jotka halusimme esitellä tuloksissa. Keskityimme etsimään aineistosta tutkimuskysymyksiimme vastauksen antavia lauseita ja niiden sisältämiä ajatuskokonaisuuksia.

4.4 Aineiston analyysi

Analysoimme tutkimuksessa kirjan tekstiä ja kuvia, sekä haastattelua aineistolähtöisen sisällönanalyysin menetelmien mukaisesti. Tuomen ja Sarajärven (2009, s. 108) mukaan aineistolähtöinen sisällönanalyysin prosessi voidaan jakaa kolmeen osioon; pelkistämiseen (redusointi), aineiston ryhmittelyyn (klusterointiin), sekä teoreettisten käsitteiden luomiseen (abstrahointi), jotka toteutuivat myös meidän analyysissämme.

Cavanaghin (1997; Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 108-109 mukaan) toteaa, että aineiston käsittely aloitetaan pelkistämällä aukikirjoitettu aineisto poistamalla kaikki tutkimustehtävän kannalta epäolennainen tieto, jolloin aineisto tiivistyy ja

se voidaan pilkkoa osiin. Analyysia jatketaan ryhmittelemällä aineisto tarkasti aineiston samankaltaisuuksien ja/tai eroavaisuuksien mukaan, jossa samaa asiaa tarkoittavat käsitteet yhdistetään ja nimetään saman luokan alle. Lopuksi muodostetaan teoreettisia käsitteitä yhdistelemällä luotuja luokituksia, niin kauan kun se on mahdollista aineiston sisällön näkökulmasta. Aineiston luokitteluyksikkönä voi toimia esimerkiksi jokin tutkittavan ilmiön ominaisuus, kuten piirre tai käsitys (Cavanagh, 1997; Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 110 mukaan).

Aloitimme kirjan analysoinnin lukemalla kirjan huolellisesti läpi ja tekemällä muistiinpanoja moninaisuuden näkökulmasta. Aineistomme jakaantui kirjan kuviin, tekstiin, sekä haastatteluun, joita tarkastelimme erillisten tutkimuskysymysten avulla. Kiinnitimme kirjan tarkastelussa huomioita siihen, millaista moninaisuutta kirjassa on ja miten se tulee esille. Kirjan tekstiä analysoidessamme etsimme tekstistä moninaisuuteen viittaavia ilmaisuja, kuten kaksosten äitien nimet "äiti E." ja "äiti S.". Jätimme tekstin tarkastelussa vähemmälle huomiolle muut seikat, kuten kirjan juonen ja hahmojen aseman. Kuvien analyysissa kiinnitimme huomioita vain niihin kuviin, ja kuvien osiin, joissa ilmeni hahmojen moninaisuutta, kuten erilaisia vähemmistöryhmiä. Kirjan analyysista nousi esille kolme pääteemaa ja niiden alaluokkia, jotka esittelemme tarkemmin tutkielman tuloksissa.

4.5 Tutkijan rooli ja eettiset ratkaisut

Puusan ja Juutin (2020, 143) mukaan tutkijan tulee tunnistaa oma esiymmärrys, eli omat ennakkotiedot ja uskomukset käsiteltävästä aiheesta. Olemme keskustelleet suhtautumisesta ja uskomuksista erilaisiin vähemmistöryhmiin liittyen ja tutkielman tekeminen on avannut näkemään ilmiötä myös uudesta näkökulmasta. Huomasimme, että kirjaa analysoidessamme joudumme tekemään päätelmiä hahmojen ulkomuodosta, mikä altistaa helposti ennakko-oletuksille. Ihminen on aina kuitenkin enemmän kuin vain se mikä hänestä näkyy päälle päin. Esimerkiksi monikulttuurisuus tai vammaisuus ei näy aina muille ihmisille.

Puusan ja Juutin, (2020, s. 143) mukaan tutkijan tehtävänä on hankkia tietoa lukemalla eri lähteitä, jotka käsittelevät aihetta, sen teorioita ja tutkimuksia. Tähän olemme pyrkineet etsimällä monipuolisesti tietoa eri tietokannoista ja lähteistä. Etsimme tutkimustietoa suomeksi ja englanniksi. Suhtauduimme kriittisesti aineiston laatuun ja alkuperään, sekä olemme pyrkineet valitsemaan tutkielmaamme tuoreet ja ajankohtaiset lähteet, jotka on julkaistu luotettavissa tieteellisissä julkaisuissa, tai voidaan muulla tavoin tulkita luotettaviksi lähteiksi.

Ihmisoikeudet muodostavat ihmisiin kohdistuvan tutkimuksen eettisen perustan (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 131). Tutkittavan suojaan kuuluu lähtökohtaisesti se, että tutkijan tulee selvittää tutkittavalle tutkimuksen tavoitteet, menetelmät ja mahdolliset riskit ja lisäksi tutkijan tulee varmistaa, että tutkimukseen osallistunut tietää mistä tutkimuksesta on kyse (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 131). Lisäksi tutkittavan suojaan kuuluu myös vapaaehtoinen suostumus, ja tutkittavalla on oikeus kieltäytyä tutkimuksesta milloin tahansa hänen niin halutessaan (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 131).

Ennen haastattelua huolehdimme haastateltavan tiedottamisesta ja suostumuksen saamisesta lähettämällä tutkimuksen tutkimustiedotteen, tietosuojalomakkeen, sekä suostumuslomakkeen tutkimuksen haastattelun ja sen nauhoittamiseen sähköpostilla. Varmistimme lisäksi suostumuksen tutkimukseen ennen haastattelun alkua suullisella luvalla, joka nauhoitettiin.

Tuomen & Sarajärven (2009, s. 131) mukaan tutkimustietoja tulee käsitellä luottamuksellisesti, eikä tutkimuksessa saatuja tietoja saa luovuttaa ulkopuolisille, eikä tutkimuksessa saatuja tietoja käytetä muihin, kuin luvattuun tarkoitukseen. Säilytimme tutkimuksen aineiston luottamuksellisesti koko tutkimuksen ajan, ja se oli ainoastaan asianosaisten käytössä ja saatavilla. Koko aineisto tuhoetaan tutkimuksen valmistuttua, eikä sitä käytetä muuhun tarkoitukseen. Tutkimukseen osallistuvan tulee voida odottaa tutkijalta vastuuntuntoa, ja sitä, että tutkija noudattaa luvattuja sopimuksia, eikä tutkija vaaranna rehellisyyttä (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 131). Tästä huolehdimme käsittelemällä aineistoa eettisten periaatteiden mukaisesti.

Tutkimuksemme haastateltavan henkilöllisyys on luvan kanssa julkinen, koska nimen esiin tuominen on tutkimuksen kannalta perusteltua. Kirjan kirjoittajan nimi on julkista tietoa, eikä haastatteluun osallistujan nimeä ole siten tarpeen suojella, koska se tulee esille jo muussa kontekstissa, eli kirjan esittelyssä ja kun kerromme haastattelevamme kirjan kirjoittajaa tutkielmaa varten. Tutkielmaa tehdessämme kunnioitimme kirjailijaa ja kirjailijan näkökulmaa, sekä pyrimme antamaan totuudenmukaisen ja luotettavan analyysin kirjasta. Tarkoituksenamme oli tarkastella kirjan sisältöä ja sitä miten moninaiset perheet näyttäytyvät kirjassa, mahdollisimman objektiivisesti ja tieteellisestä näkökulmasta.

5 TULOKSET

5.1 Moninaisuus kirjan kuvissa ja tekstissä

Kirjan sisällön analyysissä nousi esille kolme pääteemaa (taulukko 1); monikulttuurisuus, erilaiset perherakenteet, sekä vammaisuus. Tarkastelemme kirjan tekstiä ja kuvia näiden teemojen sisällä.

Talukko 1. Millaista perheiden moninaisuutta kirjan tekstissä ja kuvissa ilmenee ja miten se tuodaan esille?

TEKSTI	KUVAT	ERILAISET PERHERAKENTEET	MUU MONINAISUUS
Viittaus aikaisempaan asuinpaikkaan: "Me asuttiin sellaisessa maassa, jossa on aina yhtä lämmintä kuin kesällä" ja viittaus maahanmuuttoon: "Me muutettiin tänne viisi vuotta sitten". Vieraskieliset nimet; "Fula", "Aisha"	Ihon väri; vaalea ja tumma		Perheen etninen tausta: Maahanmuuttajaperhe
	Silmien muoto; pyöreät ja soikeat		
	Hiuslaatu ja -väri: Suora ja kihara, musta ja vaalea.		
Leikkittää lasta pyörätuolissa "Pidä kiinni!, isä sanoi ja alkoi pyöriä pyörätuolilla ympäri".	Pyörätuolissa istuva mies		Vammaisuus; liikuntarajoitteisuus
	Ulkoiset piirteet poikkeavat isän ja äidin ulkonäöstä ihonvärin, hiuslaadun ja silmien muodon perusteella	Adoptioperhe	
Lapsella on kaksi sänkyä "Minulla on muuten kaksi sänkyä. Yksi täällä isin luona ja toinen äidin luona". "Meidän uusi sisko Jonna"		Uusperhe	
Viittaus kahteen äitiin "äiti E. hymyili" ja "äiti S. jatkoi".		Sateenkaari-perhe	
" – Yleensä me pelataan kahdestaan" sekä "Niin, minä ja äiti ollaan tehokaksikko"		Yksinhuoltajaperhe	
"Minä olen Antti ja tässä on vaimoni Maija"		Lapseton perhe	
"Minä olen Sonja ja tämä on veljeni Lauri. Ja tässä ovat meidän äiti ja isä"		Perhe, jossa on kaksi lasta	

Erilaisia perhemuotoja ei voinut päätellä ainoastaan kuvien perusteella, vaan perhemuotojen päättelemiseksi tarvittiin myös tekstin tukea. Sen vuoksi emme voineet tulkita perhemuotoja pelkästään kuvien perusteella huomioimatta kirjan kokonaisuutta, joten taulukossa (taulukko 1) kuvat-sarakkeessa ei ole kuvauksia siitä, miten perhemuodot, adoptioperhettä lukuun ottamatta, ilmenevät kuvissa. Esimerkiksi kirjan sateenkaariperheen kaksi äitiä, olisi voinut ilman tekstin tukea tulkita myös sisaruksiksi, ja perheen lapset vain toisen aikuisen lapsiksi.

5.1.1 Monikulttuurisuus

Monikulttuurisuutta ilmeni kirjassa kahdessa perheessä, toinen perhe on maahanmuuttajaperhe ja toinen perhe on adoptioperhe, jonka lapsi eroaa vanhemmistaan ulkonäköpiirteiden osalta. Perhe ja lapsi erottuvat kirjan muista hahmoista ulkoisilta piirteiltään, kuten ihonväriltään, silmien muodoltaan ja hiuslaadultaan. Kirjan hahmot ovat ihonväriltään vaalea- ja tummaihoisia ihmisiä.

Kirjassa on kuvattuna maahanmuuttajaperhe (kuva 1).

Kuva 1. Kuvassa on viisi aikuista ja kolme lasta, jotka ovat ihonväriltään tummanruskeita. Kuvan henkilöillä, kaikilla paitsi yhdellä henkilöllä, hiukset ovat tiheällä kiharalla ja hiukset ovat hyvin tummat. Kuvassa on iältään eri-ikäisiä ihmisiä; vauva, kaksi leikki-ikäistä, kolme aikuista, ja kaksi vanhempaa ihmistä. (s.8-9)

Kuvassa oleva perhe eroaa esimerkiksi Sulon ja Elsin perheestä ulkonäköpiirteiden osalta. Kaikilla perheenjäsenillä on tumma ihonväri ja erittäin kiharat hiukset yhtä henkilöä lukuun ottamatta. Lisäksi kuvan perhe koostuu eri-ikäisistä henkilöistä; vauva, kaksi leikki-ikäistä, kolme aikuista ja kaksi vanhempaa ihmistä, mikä on tyypillistä yhteisökeskeiselle kulttuurille. Tämän perusteella tulkitsemme, että kyseinen perhe on taustaltaan Suomessa vähemmistöryhmään kuuluva ja eroaa siten kirjan päähenkilöiden perheestä.

Perheen tausta tulee esille myös kirjan tekstissä, kun isä mainitsee, että perhe on muuttanut maahan muutamia vuosia sitten: ”Me muutettiin tänne viisi vuotta sitten, perheen isä kertoi, kun oli avannut oven Sulolle, Elsille ja äideille” (s. 9). Väitettä maahanmuuttajaperheestä vahvistaa myös isän vastaus Elsin kysymykseen: ” - Missä te aikaisemmin asuitte? Elsi kysyi. -- Me asuttiin maassa, jossa on aina yhtä lämmintä kuin kesällä, isä kertoi ” (s. 9).

Monikulttuurisuutta tukee se, että perheen lapsilla on vieraskieliset kutsuanimet sekä perhe koostuu useammasta sukupolvesta: ”Isosisko Aisha soitti kitaraa ja pikkuveli Fula tanssi ja lauloi. Sohvalla istui paljon perheenjäseniä: isä, äiti, mummo, vaari, tati ja tädin vauva” (s. 9). Kokemustemme mukaan monisukupolvisuus on yleistä esimerkiksi afrikkalaiskulttuurissa, jonka edustajalta tämä maahanmuuttajaperhe kuvien mukaan vaikuttaa.

Maahanmuuttajaperheen lisäksi kirjassa seikkailee Lilja-Mei niminen tyttö, joka voisi olla ulkoisten piirteiden perusteella mahdollisesti aasialaistaustainen.

Kuva 2. Kuvassa on lapsi 1, jolla on tumma iho, mustat suorat hiukset, silmät ovat soikeat ja ne osoittavat vähän ylöspäin. Lisäksi kuvassa esiintyy lapsi 2, sekä mies ja nainen, joilla on vaalea iho ja pyöreät silmät. Lapsi 2 ja naisella on vaalea kiharat hiukset ja miehellä on ruskeat hiukset. (s.14-15)

Lilja-Mein (lapsi 1) ulkoiset piirteet, kuten suorat mustat hiukset, hieman soikeat ja ylöspäin osoittavat silmät sekä tumma iho, eroavat kirjassa kuvattujen suomalaisten hahmojen, kuten Elsin (lapsi 2), ulkonäöstä hiuslaadun ja silmien muodon perusteella, joten tulkitsemme hänen olevan vähemmistöryhmään kuuluva. Kirjan tekstissä Lilja-Meitä kutsuu syömään hänen äiti ja isä, ja koska Lilja-Mein ulkoiset piirteet poikkeavat selvästi heidän piirteistään, tulkitsemme, että Lilja-Mei ei ole heidän oma biologinen lapsensa, vaan voisi olla esimerkiksi heidän adoptiolapsensa. Ulkoisista piirteistä ei voida kuitenkaan aina tehdä oletuksia henkilöiden syntyperästä, sillä henkilö voi olla maahanmuuttaja useamman sukupolven takaa ja identifioida itsensä esimerkiksi suomalaiseksi, vaikka hänellä on ulkoisesti aasialaiset piirteet.

Erilaisuus ja erilaiset kokemukset nähdään rikkautena ja uteliaisuutta heittävässä asiana. Sitä mitä toinen lapsi on kokenut aiemmin, siitä toinen lapsi haaveilee (s.10): ”Oo, minä rakastan kesää! Silloin saa uida ja pitää aurinkolaseja, Elsi sanoi. Minusta talvi on ihan paras! Silloin voi laskea pulkalla näin lujaa, Fula innostui”. Tulkintamme mukaan Fula, joka on aiemmin asunut maassa, jossa on ollut aina kesä, haaveilee ja pitää enemmän talvesta, kun taas Elsi, joka on tottunut talveen, haaveilee ja pitää enemmän kesästä. Fulalle talvi on uusi asia, jonka takia hän saattaa arvostaa sitä Elsiä enemmän.

5.1.2 Erilaiset perherakenteet

Kirjassa seikkailee erilaisia perhemuotoja, jotka ovat sateenkaariperhe, kahden kodin perhe, adoptioperhe, uusperhe, lapseton perhe, yhden vanhemman perhe, sekä huoltajat ja heidän biologiset lapsensa.

Kirjan päähenkilöt, Sulo ja Elsi ovat sateenkaariperheestä. Perhemuoto ilmenee tekstissä esimerkiksi siten, että kaksosten äiteihin viitataan nimillä "äiti S." ja "äiti E.". Sateenkaariperhettä ei voida kuitenkaan päätellä yksinomaan kuvista, vaan tulkinta muodostuu kuvien ja tekstin kokonaisuutena. Esimerkiksi kaksi naista voivat olla sisaruksia tai ystäviä, mutta he voivat olla myös sateenkaariperhe. Heinimaan (2001, s. 144) mukaan kuvakirjojen kerronta perustuu suuressa määrin kuvien ja kirjoitetun tekstin keskinäiselle vuorovaikutukselle, joka näkyy myös meidän kirja-aineistossa.

Kirjan tekstissä välitetään myönteistä ja normalisoivaa kuvaa perheiden moninaisuudesta, eikä omanlaisuutta korosteta negatiivisessa sävyssä. Esimerkiksi kirjan uusperheessä uusi sisko herättää ihailua Neeassa (s.21): "On meidän perheessä muitakin. Äiti ja Juha... ja meidän uusi sisko Jonna" ja "Sillä on pinkit hiukset. Ne on maailman hienoimmat! Neea hymyili" (s. 21). Tulkintamme mukaan, Neea ihailee uuden siskonsa hiuksia ja siskon ulkonäköä. Uuden siskon rooli nähdään myös merkittävänä (s.21): "Jonna on jo 15, mutta se leikkii silti meidän kanssa ja tekee meille kampauksia."

Perheiden moninaisuus tuotiin esille positiivisessa sävyssä. Henkilöt ovat ylpeitä omasta perhetaustastaan ja asumisjärjestelyistään. Esimerkiksi Aku kertoo olevansa ylpeä, siitä että hänellä on kaksi kotia: "- Minulla on muuten kaksi sänkyä. Yksi täällä isin luona ja toinen äidin luona, Aku kertoo ylpeänä" (s. 7). Aku näkee kahden kodin asumisjärjestelyn positiivisessa valossa ja kehuu sitä myös uusille kavereilleen. Lasten lisäksi myös kirjan aikuiset puhuvat moninaisuudesta myönteiseen sävyyn. Esimerkiksi "Äiti E." sanoo että (s.30): "Onpa meillä kivoja uusia naapureita. Joka talossa asuu ihan omanlaisensa perhe --".

5.1.3 Vammaisuus

Kirjassa Sulo ja Elsi kohtaavat lisäksi perheen, jonka isä istuu pyörätuolissa ja erottuu siten muista kirjan hahmoista. Pyörätuolin olemassaolo ilmaistaan tekstissä positiiviseen sävyyn, kun isä ja poika pyörivät pyörätuolilla ja pitävät hauskaa, sillä tekstin mukaan Ruska kiljuu riemusta. (s.16): ”Nyt tulee avaruusmyrsky, Ruska sanoi. Hän kiipesi alas majasta isän syliin. Pidä kiinni! Isä sanoi ja alkoi pyöriä pyörätuolilla ympäri ja ympäri. Ruska piti isän kaulasta kiinni, sulki silmänsä ja kiljui riemusta.” Kirja antaa liikuntarajoitteisuudesta positiivisen kuvan, sillä perheen isän liikuntarajoitteisuutta ei tuoda esille liikkumista rajoittavana tekijänä, eikä pyörätuolia koeta esteenä hauskanpidolle.

Liikuntarajoitteisuus ja perheen lisäys näyttäytyy myös kuvassa myönteiseen sävyyn.

Kuva 3. Kuvassa on kaksi henkilöä, jotka istuvat puutarhassa pöydän ääressä. Toinen henkilöistä on isovatsainen ja hänen kätensä ovat vatsan ympärillä. Hänen silmänsä ovat kiinni, ja hän nojaa rentoutuneesti tuolin selkänojaan. Toinen henkilö istuu pyörätuolissa ja molemmat henkilöt hymyilevät. (s. 16)

Tulkintamme mukaan kirjan henkilö, joka istuu pyörätuolissa, on liikuntarajoitteinen, sillä liikuntarajoitteiset ihmiset tarvitsevat usein apuvälinettä liikkumiseen ja kirja henkilöllä on käytössään pyörätuoli. Pyörätuolissa istuvan henkilön vieressä on nainen, jonka päättelemme olevan raskaana, sillä hänellä on selkeästi erottuva vatsa ja hänen kätensä ovat suojelevasti vatsan päällä. Molemmat henkilöt hymyilevät ja kuvan naisen kehonkieli näyttää rentoutuneelta, josta päättelemme heidän olevan tyytyväisiä.

5.2 Kirjailijan näkemykset kirjasta

Tutkielmaa varten haastattelimme kirjailija Susanna Silvander-Rostia, joka on kirjoittanut lastenkirjan *Sulon ja Elsin uudet naapurit*. Halusimme tietää mitä Silvander-Rosti ajattelee moninaisuudesta ja moninaisista perheistä. Lisäksi halusimme kuulla Silvander-Rostin ajatuksia kirjan kirjoittamisen taustalta.

Silvander-Rostin (2022) mukaan kirjan kirjoittaminen lähti ajatuksesta, että moninaisuudesta kertovaa lastenkirjallisuutta voisi olla enemmän (Esimerkki 1).

Esimerkki 1. "Huomattiin, että ei ollut tarpeeksi tämmöisiä erilaisia perhemuotoja lastenkirjallisuudessa, ja oikeastaan siitä se ajatus lähti, et ehkä tämmöiselle kirjalle voisi olla kysyntää, että ehkä joku muukin ajattelee samalla tavalla, että voisi olla vähän enemmän tämän tyyppisiä perheitä näkyvillä lastenkirjallisuudessa." (Silvander-Rosti, 2022).

Kuten edellisestä esimerkistä (Esimerkki 1) ilmenee, Silvander-Rostin mukaan lastenkirjallisuudessa voisi näkyä enemmän moninaisia perheitä ja tällaiselle kirjallisuudelle olisi hänen mukaansa kysyntää. Silvander-Rosti pitää tärkeänä, että on olemassa erilaisia perhemuotoja käsitteleviä lastenkirjoja, jotta vältetään erilaisten ennakkoluulojen ja stereotyyppien muodostuminen (Esimerkki 2).

Esimerkki 2. "Monesti musta tuntuu että, jos on joku erilainen perhemuoto, kuin se oma perhe niin sitten saattaa olla kaikenlaisia stereotyyppioita. Tuossa perheessä on varmaan näin ja näin ja näin, mutta loppupeleissä, jos miettii vaikka nyt lapsiperheitä, niin aika samantyyppistä elämää lapsiperheissä eletään riippumatta siitä, että kuinka monta vanhempaa nyt sattuu olemaan, tai mikä heidän sukupuolensa on." (Silvander-Rosti, 2022).

Susanna Silvander-Rostin tavoitteena oli kirjallaan normalisoida monimuotoisia perheitä ja tuoda esiin perheiden moninaisuutta (Esimerkki 3). Kirja onnistui tässä mielestämme hyvin, koska kirjassa monimuotoiset perheet tuodaan esille tavallisina perheinä, eikä erilaisia perhemuotoja korosteta toisistaan erottuvina. Perheiden välille ei tehty arvoasettelua, eikä yksittäistä perhettä nähty toista parempana. Silvander-Rosti ajattelee, että kaikki perheet ovat yhtä arvokkaita ja perheen tekee rakkaus, joka yhdistää perheen jäsenet toisiinsa (Silvander-Rosti, 2022).

Silvander-Rostin mukaan moninaisuuden ei pitäisi olla asia, josta kiusataan tai se nähdään negatiivisena asiana (Esimerkki 3).

Esimerkki 3. "Tarkoitus oli tehdä tutummaksi niitä eri perhemuotoja, jotta niistä ei sitten ajateltaisi niin, vaan ettei se olisi joku semmoinen asia mistä pitäisi kiusata, tai pitäisi olla ennakkoluuloinen. Tavallaan voisi tuoda semmoisen tavallisen kuvan, jolla normalisoida niitä erilaisia perhemuotoja. (Silvander-Rosti, 2022)

Kirjassa korostui suvaitsevaisuus, uteliaisuus sekä positiivinen asenne muita perheitä kohtaan, esimerkiksi vanhemmat kannustivat lapsia tutustumaan uuden naapurustonsa perheisiin. Erilaisiin perheisiin tutustuminen ja niistä kuuleminen voivat vähentää ennakkoluuloja ja sitä kautta kiusaamista, joka oli Silvander-Rostin tavoite kirjalle.

Silvander-Rostin tavoitteena oli tehdä opettavainen kirja, joka vähentää ennakkoluuloja, mutta ei ole kuitenkaan opetuskirja (Esimerkki 3 & 4).

Esimerkki 4. ”Mä en halunnut tehdä mitään opetuskirjaa, missä olis kuvattu joku perhe tyyliin: ”Tämä on nyt uusi perhe ja se tarkoittaa tätä ja tätä”, vaan että kirja on oikeasti semmoinen hauska tarina mikä kiinnostaisi lapsia. Se on tavallaan sivutuote, että ne erilaiset perhemuodot tulee siinä tutuksi.” (Silvander-Rosti, 2022).

Kirja on tyyliiltään lasten juonellinen kuvakirja, jossa kirjan päähahmot seikkailevat uudessa naapurustossa ja tutustuvat erilaisiin perheisiin. Tietokirjaan verrattuna tässä kirjassa ei opetuksellisesti esitellä erilaisia perhemuotoja, vaan perhemuodot tulevat ilmi tavallisina juoneen kuuluvina perherakenteina.

Silvander-Rosti toivoi kirjan kuvituksen olevan positiivisia, värikästä ja lapsiin vetoavaa (Esimerkki 5).

Esimerkki 5. ” Toivoin että se olisi sellaista värikästä, sellaista että se vetoaisi lapsiin, että siinä olisi mielenkiintoisia ne kuvat. Just semmoisia värikkäitä, iloisia, positiivisia ja sovittiin, että olisi kesä, milloin se kaikki tapahtuu. (Silvander-Rosti, 2022).

Kirjan kuvitus vastasi Silvander-Rostin toivetta. Kirjan kuvitus on monivaihteinen ja värikäs, värimaailman olematta kuitenkaan silmiinpistävän räikeä. Kuvitus on maanläheinen ja pehmeäsävyinen, eivätkä värit ole synkkiä, tai tummia, jotka pelottaisivat lapsia. Kuvissa on paljon lapsia kiinnostavia yksityiskoh-
tia ja hahmot on kuvattu iloisina ja hymyilevinä.

Silvander-Rosti toivoi, että kirjassa olisi monen näköisiä henkilöitä, jotka tuovat moninaisuutta ja monimuotoisuutta esille kirjan tekstissä ja kuvissa (Esimerkki 6).

Esimerkki 6. ”Toivoin, että siinä on monen näköisiä ihmisiä, ja monen näköistä vaate-
tusta niillä ihmisillä, ja et tavallaan se kuvitus toi sitä samaa moninaisuuden ja moni-
muotoisuuden sanomaa mitä kirjan koko ideakin on, ja mitä se teksti yrittää viestiä.”
(Silvander-Rosti, 2022).

Kirjassa on monenlaisia hahmoja niin ihonväritään, silmien muodoltaan kuin hiuslaadultaan ja -väritäänkin. Osalla kirjan hahmoista on silmälasit, ja osalla ei. Kirjassa on useita eri perhemuotoja ja siinä on kuvattuna myös liikun-
tarajoitteinen henkilö. Kirjan hahmot eivät kuitenkaan kooltaan poikkea paljoa toisistaan, esimerkiksi niin, että kirjassa olisi kooltaan isoja ja pienempiä hah-
moja, minkä kirjailija jälkeempään muuttaisi, jos voisi nyt tehdä jotain toisin.

6 POHDINTA

Tutkimuksemme tavoitteen oli selvittää, millaista perheiden moninaisuutta lastenkirjassa *Sulon ja Elsin uudet naapurit* ilmenee ja miten se tulee esille. Kirjan henkilöt olivat moninaisia, sillä kirjassa tuotiin esiin erilaisia perhemuotoja, monikulttuurisuutta ja vammaisen henkilö.

Moninaisuus näkyy tekstissä erilaisina perhemuotoihin ja asumistilanteisiin liittyvinä ilmauksina. Kuvissa moninaisuus näkyy hahmojen erilaisena ihoväriä, hiuslaatuja ja silmien muotona. Moninaisuus tuodaan esille positiivisessa valossa sekä kirjan tekstissä, että sen kuvituksessa. Kirjan henkilöt hymyilevät ja heidän kehonkielensä on positiivinen, avoin ja innostunut. Innostuneisuutta kuvataan esimerkiksi niin, että kädet ovat ilmassa. Tekstissä käytetään paljon positiivisia ilmaisuja kuvatessa moninaisuutta. Eri vähemmistöryhmiä tai perhemuotoja ei luokiteltu kirjassa erikseen, vaan perheet tuodaan esille tasa-arvoisella tavalla.

Kirjailijahaastattelu toi tutkielmaan mukaan myös kirjailijan näkökulman kirjassa olevasta moninaisuudesta. Haastattelussa esiin tulleet teemat tukivat samoja asioita kuin mitä olimme kirjasta havainneet. Esimerkiksi Silvander-Rosti toivoi, että perheet tuodaan kirjassa esille positiivisessa sävyssä, joka vastasi myös meidän havaintojamme.

Aiemmissa tutkimuksissa oli paljon samankaltaisuutta tutkimuksemme kanssa. Esimerkiksi Kontion (2007) tutkimuksessa monikulttuurinen tausta ilmeni ulkoisten piirteiden kautta, kuten meidänkin aineistossamme. Liljan (2021) tutkimuksessa moninaisuus oli suurimmassa osassa aineiston kirjoista ikään kuin sivutuotteena, kuten myös lastenkirjassa *Sulon ja Elsin uudet naapurit*. Pesosen (2021b, s. 233) mukaan lasten kirjoissa tulisi olla monenlaisia hahmoja, joihin lapsi pystyy samaistumaan. Tarkastelemassamme kirjassa esiteltiin monia eri perheitä, jotka kaikki olivat omanlaisiaan. Uskomme, että kirja antaa monelle lapselle mahdollisuuden nähdä oma perhe tärkeänä osana kirjan juonta. Robinsonin ja Diazin (2005) mukaan lapsi muodostaa ennakkokäsityksensä ja asen-

teensa jo varhaislapsuudessa, joten moninaisuutta tulisi tehdä näkyväksi jo pienille lapsille. *Sulon ja Elsin uudet naapurit* -kirja tuo moninaisuutta esille osana arkea ja normalisoi erilaisia perherakenteita, kiinnostaen samalla myös lapsilukijoita. Mielestämme kirja voisi olla hyvä työkalu moninaisuuden käsittelyyn varhaiskasvatuksessa.

Tutkimuksen teoreettiseen taustaan tutustuessamme huomasimme, että kirjallisuutta moninaisuudesta lastenkirjallisuudessa on saatavilla, mutta se keskittyy usein vahvasti monikulttuurisuuden teemoihin. Kirjallisuutta moninaisista perheistä oli vähemmän kuin monikulttuurisuuteen liittyen. Erityisesti tieteellisiä ja vertaisarvioituja tutkimusartikkeleita perheiden moninaisuudesta oli haastava löytää. Näyttäisi siltä, että moninaisista perheistä on jo tehty kandidaatin tutkielmia ja pro graduja, mutta väitöskirjatasoisia tutkimuksia voisi olla enemmän.

Ilmiön yleistettävyyden kannalta tutkimusaineistomme on pieni ja kirja-aineistoa täytyisi olla enemmän, jos tarkoituksena on saada laajempia ja yleistettävimpiä tuloksia. Koemme kuitenkin, että aineisto oli tarpeeksi laaja ja tarkoituksenmukainen yhden kirjan tarkasteluun. Puusan (2020b, s. 146) mukaan havaintoja tulee käsitellä kriittisesti, eikä niitä saa hyväksyä sellaisenaan. Tehdessämme tulkintoja aineistosta, pyrimme perustelemaan havaintomme objektiivisesti vain aineistosta nousseilla asioilla, välttämällä liian pitkälle meneviä tulkintoja. Tutkielmamme luotettavuuden tarkastelussa tulee ottaa huomioon, että tarkastelimme kirjan kuvia ja tekstiä siltä osin, mitä kirjan hahmojen moninaisuudesta tuotiin esille tekstissä sekä miltä he näyttivät kuvissa. Näin ollen huomaamatta jäävät moninaisuus, joka ei näy ulospäin tai jota ei ole tekstissä erikseen mainittu.

Aihetta olisi mielenkiintoista tutkia lisää niin lasten- kuin nuortenkirjallisuudessakin. Tarkemmassa tarkastelussa voisi olla esimerkiksi, miten moninaisuus näkyy nuortenkirjojen kuvituksessa ja tekstissä, näkyykö kirjoissa erilaisia perhemuotoja, sekä esiintyykö kirjoissa eri kokoisia ihmisiä.

Analyysia tehdessämme opimme näkemään kirjasta uusia ulottuvuuksia ja ymmärrämme nyt paremmin, miten monin tavoin kirja vaikuttaa lukijaan ja miten monella tavalla moninaisuutta voidaan tuoda esille. Kirjan lukijalla on suuri

rooli siinä, miten hän välittää kirjan sanomaa ja tuoko hän omia asenteita ja ennakkoluuloja esille esimerkiksi lukiessaan kirjaa lapselle varhaiskasvatuksessa.

Yhtenä tärkeänä asiana aineistosta nousi myös Silvander-Rostin (2022) neuvo liittyen moninaisten perheiden kohtaamiseen varhaiskasvatuksessa. Hänen mukaansa kasvattajien ei kannata turhaan jännittää perheiden kohtaamista, ja esimerkiksi sitä, mitä termejä tulisi käyttää ja ovatko termit oikein. Silvander-Rosti sanoi, että aina voi avoimesti kysyä, miten perhe haluaa heitä kutsuttavan. Hänen mukaansa perheelle voi myös hyvin kertoa, ettei ole aiemmin kohdannut samanlaista perhemuotoa. Kirjailija sanoi, että voi myös kysyä, kuinka perhe toivoo vietettävän erilaisia juhlapäiviä, kuten esimerkiksi isänpäivää, jos se ei ole tullut jo aiemmin esille.

Sulon ja Elsin uudet naapurit- kirjassa ja Silvander-Rostin haastattelussa tärkeimmäksi ydinsanomaksi nousi perheiden yhdenvertaisuus ja rakkaus. Haluammekin päättää tutkielmamme Susanna Silvander-Rostin sanoihin ”kaikki perheet ovat yhtä arvokkaita ja perheen tekee rakkaus” (Silvander-Rosti, 2022).

LÄHTEET

- Eerola-Pennanen, P. (2020). Kulttuurinen moninaisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (Toim.), *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. PS-kustannus.
- Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet*. (2014). Opetushallitus.
- Heinimaa, E. (2001). Kuvakirjat lapsen ja aikuisen maailmassa. Teoksessa M. Suojala & M. Karjalainen (Toim.), *Avaa lastenkirja* (s. 142–163). Lasten Keskus.
- Huttunen, L., Löytty, O., & Rastas, A. (2005). *Suomalainen vieraskirja, Kunka käsitellä monikulttuurisuutta*. Vastapaino.
- Jallinoja, R., Hurme, H., & Jokinen, K. (2014). *Perhetutkimuksen suuntauksia*. Gaudeamus Oy.
- Jokinen, K. (2014). Perhekäytäntöjen sosiologia. Teoksessa R. Jallinoja, H. Hurme, & K. Jokinen (Toim.), *Perhetutkimuksen suuntauksia* (s. 167–191). Gaudeamus Oy.
- Karjalainen, M. (2001). Realistinen lastenkirjan lapsikuva. Teoksessa M. Suojala & M. Karjalainen (Toim.), *Avaa lastenkirja* (s. 56–84). Lasten Keskus.
- Kausiala, M. (2016). "OLE SINÄ VAIKKA ÄITI JA MÄÄ LAPSI" Päiväkoti-ikäisten lasten esittämät näkemykset perheestä leikissä ja keskusteluissa. Pro gradu tutkielma, Jyväskylän yliopisto.
- Kulttuuria kaikille. (2022). *Kulttuuria kaikille – Mitä on moninaisuus?*. [Luettu 8.2.2022] https://www.kulttuuriakaikille.fi/moninaisuus_mita_on_moninaisuus?file={REQUEST_FILENAME}

- Lilja, J. (2021). *"Jokaisen pitää saada olla juuri sellainen kuin on ja PISTE."* Moninaisuus moderneissa lasten kuvakirjoissa. Pro gradu, Helsingin yliopisto.
- Mustola, M. (2014). Lastenkirjallisuus käsitteenä ja lajina. Teoksessa M. Mustola (Toim.), *Lastenkirja. Nyt* (s. 7–24). Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Mykkänen, J., & Böök, M. L. (2017). Moninaiset perheet ja varhaiskasvatus. Teoksessa M. Koivula, A. Moring, & P. Eerola-Pennanen (Toim.), *Valloittava varhasikasvatus* (s. 75–86). Vastapaino.
- Nordqvist, S. (2011). *Viiru ja Pesonen kettujahdissa*. Tammi.
- OECD. (2011). *Doing Better for Families*. <https://www.oecd.org/els/family/47701118.pdf>
- Pesonen, J. (2015). *Multiculturalism as a challenge in contemporary Finnish picture-books: Reimagining sociocultural categories*. Oulun yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta. <http://urn.fi/urn:isbn:9789526210209>
- Pesonen, J. (2021a). Moninaisuus lasten- ja nuortenkirjoissa – näkökulmia opetukseen. Teoksessa E. Laasonen-Tervaoja, K. Jokikokko, & J. Stevenson (Toim.), *Opas opettajalle kulttuurisen moninaisuuden huomioimiseen perusopetuksessa*.
- Pesonen, J. (2021b). Moninaisuus lastenkirjallisuudessa. Teoksessa J.-A. Arelia & M. Kauppinen (Toim.), *Kirjasta kaveri* (s. 233–234). <https://www.e-library.com/book/9789523701328>
- Puusa, A. (2020). Haastattelutyypit ja niiden metodiset ominaisuudet. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (Toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus Oy.

Puusa, A., & Juuti, P. (2020). *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*.

Gaudeamus Oy.

Raittila, K., & Sutinen, P. (2008). *Huonetta vai sukua. Elämää uusperheessä*. Kir-

japaja.

Robinson, K., & Diaz, C. J. (2005). Diversity and Difference in Early Childhood

Education: Issues for Theory and Practice. Teoksessa *Open University*

Press. Open University Press/The McGraw-Hill companies.

<https://ebookcentral.proquest.com/lib/jyvaskyla-ebooks/detail.action?docID=295450>

Silvander-Rosti, S. (2021). *Sulon ja Elsin uudet naapurit*. Kustannusosakeyhtiö

Otava.

Silvander-Rosti, S. (2022, tammikuuta 27). *Susanna Silvander-Rostin haastattelu*

[Henkilökohtainen viestintä].

Tilastokeskus. (2022a). *Ulkomaan kansalaiset*. [Luettu 19.4.2022]

<https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/ulkomaan-kansalaiset.html>

Tilastokeskus. (2022b). *Perhe*. [Luettu 19.4.2022]

<https://www.stat.fi/meta/kas/perhe.html>

Tilastokeskus. (2022c, helmikuuta 25). *Lapsiperheet tyypeittäin 1950–2020*. [Luettu

25.2.2022] [Tilastokeskus](https://www.stat.fi/til/perh/2020/perh_2020_2021-05-28_tau_003.fi.html).

https://www.stat.fi/til/perh/2020/perh_2020_2021-05-28_tau_003.fi.html

Varhaiskasvatustilasto 540/2018.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. (2018). Opetushallitus.

Voipio, M., & Laakso, M. (2017). Lasten- ja nuortenkirjallisuutta tutkimassa.

AVAIN - Kirjallisuudentutkimuksen aikakauslehti, 3, 3–5.

<https://doi.org/10.30665/av.66376>

Väestöliitto. (2022). *Moninaisuus*. [https://www.vaestoliitto.fi/ammattilai-](https://www.vaestoliitto.fi/ammattilaiset/lasten-kehotunnekasvatus/ymparisto/moninaisuus/)

[set/lasten-kehotunnekasvatus/ymparisto/moninaisuus/](https://www.vaestoliitto.fi/ammattilaiset/lasten-kehotunnekasvatus/ymparisto/moninaisuus/)

YK:n Lasten oikeuksien sopimus. (1989).

LIITTEET

Liite 1. Haastattelukysymykset

Susanna Silvander- Rostin haastattelukysymykset:

1. Kuka olet?
2. Mistä kirjasi kertoo?
3. Miten päädyit kirjoittamaan kirjasi, oliko se pidempiaikainen haaveesi?
4. Mitä haluat kirjallasi lukijoille viestittää?
5. Millaisen mielikuvan moninaisista perheistä haluat kirjallasi antaa lukijalle?
6. Millaisia toiveita sinulla oli kirjan kuvituksen suhteen?
7. Miten määrittelisit perheen? Ja mitä se merkitsee sinulle?
8. Mitä moninaisuus merkitsee sinulle?
9. Onko jotain mitä haluaisit sanoa varhaiskasvatuksen henkilöstölle?

Apukysymyksiä, joita käytimme haastattelussa:

- Millaista palautetta kirjasta on tullut?
- Oletko tyytyväinen kirjaan (teksti, kuvitus)?
- Jos kirjottaisit kirjan uudelleen, tekisitkö jotain toisin?
- Mitä haluaisit sanoa kirjan lukijoille, entä lapsille?
- Onko sinulla uusia suunnitelmia, mistä aiheista haluaisit kirjoittaa? Mistä pitäisi kirjoittaa?